

הראב"ד השיגו, ופרש 'אינה לאברים' — שאבר אינו עושה משכב ומושב, אלא רק אם נסמך הזב בכל גופו. (ע"ע בבאור מחלוקתם בחדושי הגר"ח שם. וע"ע: קהלות יעקב — שבת מד).
ונראה שהדין שכתב רש"י, שאבר שנתלש מן הגוף טהור מטומאת גדה וזב, מוסכם גם על דעת הרמב"ם. (מנחת חינוך קעח, י).

*

'אמר רבי עקיבא: מנין לעבודה זרה שמטמאה במשא כנדה שנאמר תזרם כמו דוה...'
— בשלשה מקומות נאמר במקרא 'דוה'; בפרשת הנידה — ואיש אשר ישכב את אשה דוה; בעבודה זרה — תזרם כמו דוה; ובספר איכה — נתנני שממה כל היום דוה. עוון עבודה-זרה שהיא כנדה, גרם להם להיות 'כל היום דוה'. (בעל הטורים — סוף קדושים)

דף פג

'מיתבי נכרי ונכרית...' — ראה בבאור הסוגיא באריכות, בשו"ת ר"י בן מגאש — יג.

(ע"ב) וישלך את עפרה על קבר בני העם מה מת בכזית אף ע"ז בכזית' — נראה שמפרש, שלכך השליך את עפרה על קבר ולא לים, לומר להם זה כזה, והיינו הקש ע"ז למת. (חדש האביב)

'טומאת עבודה זרה דרבנן היא, וקולא וחומרא — לקולא מקשינן לחומרא לא מקשינן' — אבל רבי עקיבא מקיש לנדה לחומרא, לטומאת משא, וכן רבנן אליבא דרבה — לפי שנאמר תזרם כמו דוה, משמע שבא הכתוב להוסיף הרחקה, שהרי כבר נאמר מקודם לכן וטמאתם את צפוי פסילי בספך... ולא הוצרך המשך הכתוב אלא לתוספת חומרא, להרחיקה כמו זר. ואולם שאר ההקשים נדרשים לקולא ולא לחומרא. (עפ"י תוס' פב: ד"ה אמר.)

והרמב"ן פרש באופן שונה במקצת: רבי עקיבא סובר להקיש לחומרא, [הגם שטומאת ע"ז דרבנן], מלבד לענין שיעור כעדשה, לפי שבא ההקש לשרץ לדבר אחר (להחמיר), לטומאת משמשים, אין ללמוד ממנו לשיעור טומאה. וגם לענין ההקש למת, אין ללמוד חומרת טומאת אהל, כי אין להחמיר בטומאה דרבנן על דין תורה, והרי לא מצינו דבר שמטמא באהל וגם באבן מסמא.

ולרבנן, וכן לרבי עקיבא אליבא דרבי אלעזר, היות ולא מצינו חבר בכל התורה לזב ונדה לענין אבן מסמא, מסתבר שאין להחמיר זאת בע"ז, אבל במשא — מטמא, שיש להקיש לחומרא.
דרך נוספת — ע' ב'בכור שור' פב:).

'טומאת עבודה זרה מדברי סופרים, ויש לה רמז בתורה: הסירו את אלהי הנכר אשר בתככם והטהרו והחליפו שמלתיכם. וארבעה אבות הטומאות יש בה; עבודה זרה עצמה, ומשמשיה, ותקרובת שלה, ויין שנתנסך לה. וטומאת כולן מדבריהן'. (רמב"ם הל' אבות הטומאות ו,א).
ואולם אין זה פשט הכתוב, שהרי אין זו אלא טומאה דרבנן, אלא לשון טומאה וטהרה בענין זה משמעותו הרחקה בעלמא. עפ"י פני יהושע. ואף אם נפרש שהמדובר על טהרה ממש, יתכן ואין ללמוד מקודם מתן תורה.

מובא בשם הגר"א (ע' קול אליהו ויצא) שרחל, באמרה לאביה אל יחר... כי לא אוכל לקום מפניך כי דרך נשים לי' — לא שיקרה ח"ו, אלא כוותנה על התרפים שדינם כנידה, והיינו 'דרך נשים לי'. וכן הוא בשל"ה (ח"ב דף רצד). וע"ע במשך חכמה ויצא לא, לו.

'חנניה אומר: נלמדה משק, מה שק מיטלטל מלא וריקן אף כל מיטלטל מלא וריקן לאפוקי ספינה' — בטעם הדבר שאין ספינה טמאה משום 'מדרס', [והלא מדרסות לא הוקשו לשק, להיותם צריכים להיטלטל מלא וריקן, כנבכורות לח] — נאמרו כמה הסברים בראשונים; — משום שעיקרה עשויה לפרגמטיא ולא לשיבת בני אדם (תוס' כאן).

א. לפי טעם זה נראה לכאורה שהדין ישתנה בספינה העשויה לנוסעים, שלדעת חנניה תיטמא משום מדרס. ונצטרך לדחוק לפי זה, כששאלו 'מאי בינייהו' היה אפשר לתרץ ספינה העשויה לאנשים, שלתנא קמא טהור ולחנניה טמא.

ב. תוס' הרי"ד (פד). תמה על סברה זו, הלא הספנים יושבים וישנים בתוכה, והריהו ראוייה למדרס. וע"ע משנה אחרונה (כלים כד, א); מנחת שלמה — עב);

— משום שעיקרה לעבור ממקום למקום, לכך אינה נידונית כשאר משכבות ומושבות. (עפ"י תוס' מנחות לא — בתירוצם השני. וכתב בחזו"א (אה"ע קמד, ח) שהתוס' הסכימו לסברא זו, וכן יש לנקוט להלכה. אמנם ספינה המיועדת לטיול, הישיבה עצמה היא בכלל הטיול, והרי היא מיועדת גם ל'מושב'.

וב'מנחת שלמה' (עב) פקפק במה שכתב החזו"א שהלכה כתירוץ הזה, שמכמה ראשונים נראה שלא נקטו כן. ויש להעיר שהרשב"א (בסופ"ב דביצה), והריטב"א (לעיל מד) כתבו כסברת התוס' במנחות. וע"ע בשו"ת דובב מישרים ח"א סוס"י קד שצירף דעה זו להלכה);

— משום שכל עצמה של ספינה לשמש כמעשה קרקע בעלמא, עליה נותנים מושבות ומשכבות, שעליהם יושבים ושוכבים. (עפ"י רמב"ן וריטב"א כאן);

— ויש סוברים שכלי עץ הבא במדה — שהוא מכיל ארבעים סאה), טהור גם מטומאת מדרס. (כן הביא הרמב"ן כאן. וכן מבאר מפרוש רש"י לעיל מד, [ואולם מרש"י להלן פד. ד"ה טהורה מכלום] לא משמע כן]. וכן דעת הרא"ה (מובא ב'חדושי הר"ן' שם ובריטב"א כאן). וכן נקט ב'חדושי הר"ן' כאן. וכן משמע בתורי"ד להלן. וכן יש לדייק מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה כלים ספכ"ד. ע' פני יהושע פד. וקהלות יעקב כה);

— ויש מי שכתב טעם אחר: כל שאר המדרסות, אעפ"י שהם גדולים, הואיל והם משמשים למשכב או מושב יש עליהם שם 'כלי', ובכלל כל כלי עץ הם, מה שאין כן ספינה שאינה מיטלטלת, סובר חנניה שאינה בכלל 'כלי', הלכך אין בה טומאת מדרס. (כן כתב הפני-יהושע, וכן דקדק מלשון הרמב"ם.

א. צריך לפרש לטעם זה, שדוקא ספינה של עץ, אינה נידונית כ'כלי', לפי שאינה דומה לשק המיטלטל מלא וריקן, אבל ספינה של חרס נחשבת כלי הגם שאינה מטלטלת, כי לא הוצרך בכלי חרס תנאי זה ד'מיטלטל מלא וריקן'.

יש להעיר שגם לפי שאר הפירושים, לא חר שלמדנו שהספינה טהורה, [ולחנניה — רק כאשר אינה של חרס והיא גדולה], נראה שאין לה תורת 'כלי' כלל. וכן משמע בחזו"א (מקוואות תנינא — ו, יד). ואולם בקהלות יעקב (שבת סוס"י ט) הוכיח ממשנת פרה (ה, ה) שספינה נחשבת כלי, ואעפ"י שאינה מקבלת טומאה. וצ"ב.

ב. אחת הנפקות בין השיטות — ספינת ירדן של עץ, שהיא מיטלטלת, לדעת חנניה שהיא מקבלת טומאה; — לפי דעה ראשונה — אינה מטמאה מדרס כאשר היא מיועדת לסחורה.

לדעה שנייה — אינה מטמאה מדרס, שהרי עשויה להעברה בעלמא.

לדעה שלישית — גם כן אינה מטמאה, אא"כ נעשית באופן שהמשיט יושב על גופה של ספינה, ואין מתקנים בה מושבות ומשכבות.

לדעה רביעית, וכן להסבר הפני-יהושע — מטמאה מדרס, לפי שאינה באה במדה והיא מיטלטלת. וכן משמע בתורי"ד וב'חדושי הר"ן' להלן, שטמאה מדרס).

‘לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה’ — יש מי שפרש כוונת המאמר, שלא תאמר שהעסק בתורה ענינו רק להחליש את היצר הרע ולהסיר הפחיתות, אשר לפי זה בשעת מיתתו של אדם שאז נחלש ממנו היצר לגמרי, אינו צריך לאחוז בתורה — על כן אמרו שאין הדבר כן, אלא עצם התורה היא תכלית השלמות אף במקום שהרע נעדר. (עפ”י משך חכמה — וראה כב, יט. עע”ש. וראה עוד פנים יפות — חקת יט, יד).

דף פד

באורים וציונים

‘של אבנים — טהורה מכלום. ואמר רבי יוחנן: ואם יש בה בית קבול רמונים — טמאה’ — הגם שהיא מיוחדת לאבנים וראויה לשימושה, הואיל ואינה מקבלת רמונים — טמאה. ואולם מצינו כלים שמקבלים טמאה אף בכגון זה, כל שמיועדים מתחילתם לשימוש מסוים. (ע’ רמב”ם כלים ו, ג). ודוקא בעגלה וכיוצא בה, שהשלם שאינו נקוב נאות יותר וחביב אצל בני אדם, ובנקבים גדולים כבר נמאסים על בני אדם לשימוש, לכן בטלו מתורת כלים. ותלוי בהכרעת חכמים בכל דבר ודבר. (עפ”י חזון איש כלים יח, יב. וע”ש כג, א שנתקשה בדבר, הלא משמע שכל עגלות של אבנים נקובות הן [וכן נראה מדברי הריטב”א להלן צח.]. וע”ע בשפת אמת).

‘ומדרס כלי חרס מנלן דטהור...’ — הגאון רבי עקיבא אייגר ציין לרש”י בעירובין (קד. ד”ה לא) ובבכורות (לח. ד”ה אין מדרס), מדבריו שם נראה שטעם הדבר שאין טומאת מדרס לכלי חרס, משום שאדם היושב עליו שוברו, והרי אינו ראוי למושב. [וכן כתב המאירי בסוגיתנו. וכבר העירו שמקור הסברה בירושלמי. ע’ חדושי הנצי”ב]. וכתב על כך הגרעק”א ‘צ’ע’ — שהרי כאן למדו הדבר מן המקראות, ולא מסברה בעלמא.

אכן נראה מכמה מקומות שכן דרכו של רש”י בפירושו, ליתן טעמים לדין הנלמד מן הכתוב, כענין ‘טעמא דקרא’ [או כהגדרת הדין]. והנה כמה דוגמאות הרשומים אצלי:

רש”י לעיל סז: נתן טעם לשוכח שהוא שבת שחייב על כל שבת ושבת, כי אי אפשר שלא שמע בינתים. והתוס’ שם הוכיחו שאין זו נקראת ‘דיעה’ שהרי לא נודע לו החטא. ועוד הקשו, הלא למדו זאת בגמרא מקרא. אכן נראה שרש”י רק נתן טעם כגדר לדין הנלמד מן הכתוב, ואינה סברה העומדת לעצמה.

וכן לעיל סח: בענין תינוק שנשבה לבין הנכרים פטור, נימק רש”י משום שאומר מותר אנוס הוא, והתוס’ הקשו על כך. אך נראה שכוונת רש”י לגדר דין הנלמד מן הכתוב, לא כסברה עצמאית. (וע”ש רא”מ הורביץ).

וכעין זה כתב רש”י (להלן צג. ד”ה יחיד) טעם לדין הנלמד מן הכתוב שיחיד שעשה בהוראת ב”ד פטור — משום שאנוס הוא. וע’ גם ברש”י להלן (צב: ד”ה ורבי יהודה), שכתב טעם שאינו אלא גדר בלימוד מן הכתובים (ע”ש צג. וברד”ה וחד).

וכן רש”י בפסחים (ד). נתן טעם לכך שמוזוה חובת הדר היא מפני שהיא משמרתו, הגם שהוא דין תורה. ובסוף תמורה נתן רש”י טעם לכך שהנשרפים לא יקברו. והעיר שם רעק”א בגליון מדוע הוצרך לזה והלא דין הוא שמצוותו בשרפה. ולהאמור א”ש.

וכן יש לבאר בזה דברי רש”י ברפ”ו דפסחים — ע’ במובא שם.

המקנה בדבר שהאור שולטת בו — שניו התחתונות נושרות. [ואין בכלל זה עשבים לחים, כנ"ל]. הנצרך לפנות ואינו נפנה — רב חסדא ורבינא, אחד אמר: רוח רעה שולטת בו (רש"י: ריח הפה). ואחד אמר: רוח זוהמא (כל גופו מזוהם). הנצרך לנקביו ואוכל, דומה לתנור שהסיקוהו על גב אפרו, וזו היא תחלת רוח זוהמא.

הוצרך לפנות ואינו יכול — אמר רב חסדא: יעמוד וישב יעמוד וישב. רב חנן מנהרדעא אמר: יסתלק לצדדין (— ילך לזווית אחרת ויבדוק. רש"י). רב המנונא אמר: ימשמש בצרור באותו מקום. וחכמים אמרו: יסיח דעתו מדברים אחרים. אמר רב ירמיה מדיפתי: ראיתי לאותו ישמעאלי, שעמד ונתישב עמד ונתישב עד ששפך כקדרה.

שנו חכמים: הנכנס לסעודת קבע (וגנאי הוא לו אם יצטרך לעמוד מן הסעודה ולפנות. רש"י. וגם משום רפואה. ריטב"א) — יהלך עשר פעמים ארבע אמות / ארבע פעמים עשר אמות, ונפנה ונכנס וישב במקומו.

ע"ע ברכות סב.

ה. גוש עפר או עציץ נקוב, שיש עליהם צמחים — היה מונח על גבי קרקע והניחו על גבי יתדות — חייב משום 'תולש'. (פירוש: מכת מרדות, אבל אינו איסור תורה. עפ"י רש"י ותוס'). היה מונח על גבי יתדות והניחו על גבי קרקע — חייב משום 'נוטע'.

גם בזה כתב בהגהות אשר"י שאינו אלא מדרבנן. ואולם המנחת-חינוך (מוסך השבת 'הזריעה' ב) צדד לומר שחייב מן התורה, שהרי הוא מוסיף בהצמחה, והלא כל הצמחה היא תולדה של 'זורע'.

ואולם התירו ליטול מהקרקע צרור שיש בו עשבים לצורך קינוח, כאמור.

לפי הדיחוי שאמרו בגטין (ז), אפשר שהעציץ באויר נידון כתלוש מן התורה, והמגביהו בשבת מן הקרקע חייב חטאת. ולא התירו זאת לצורך קינוח. עפ"י תוס'. וכן משמע מדברי הרמב"ם שנקט להלכה (שבת ח, ד ובמ"מ. וע' מנחת חינוך — מוסך השבת 'הקוצר' ד; הר צבי כאן; דבר אברהם ח"א כה, ג; שיעורי ר' שמואל גטין ז סע"ב; שבט הלוי ח"ז צה; בית ישי יז, עמ' סח). משמע שאם הפסיק יניקתו לגמרי, כגון בעץ או בבגדים — שייך בו תלישה ונטיעה מן התורה. הגהות אשר"י.

התולש עשבים מעל גבי צרור — חייב חטאת, כי תולשם ממקום גדולם (ריש לקיש).

ו. חרס — כדי ליתן בין פצים לחברו — דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר: כדי לחתות בו את האור [מיקידה גדולה]. רבי יוסי אומר: כדי לקבל בו רביעית. [והוא שיעור קטן משל רבי מאיר].

פרק תשיעי; דפים פב — פג

ק"ב. מהם דיני טומאות עבודה זרה ומשמשיה; זב ונדח; שרץ; נבלה; מת; לענין —

א. מקור הדין, מדאורייתא או מדרבנן.

ב. טומאת משא.

ג. היסט.

ד. טומאה באבן מסמא.

ה. טומאה לאברים.

ו. השיעור המנימלי לטומאה.

ז. טומאת אהל.

א. טומאת עבודה זרה ומשמשיה — מדרבנן. (והסמיכוה חכמים על הכתובים בדברי קבלה תזרם כמו דוה; ויצא את האשרה... וישלך את עפרה על קבר בני העם. וכן על הכתוב בתורה שקץ תשקצנו, אבל עיקר המקרא לכנות לה שם גנאי ולא להקיש לה לשרץ).
 לדעת רבי יהודה בן בתירא (ע"ז לב: ועוד) יש אומרים שטומאת אהל בתקרובת עבודה זרה — דאוריתא. תוס' חולין יג: ריטב"א ע"ז שם. ואולם הר"ש (סוף זבים) כתב שהיא טומאה דרבנן (וע"ע דברי אמת דברי סופרים ה, דף קיד ע"א).
 שאר כל הטומאות הנזכרות — מפורשות בתורה.

ב. נחלקו הדעות על טומאת משא בעבודה זרה; רבי עקיבא אמר מטמאה במשא (תזרם כמו דוה), וכך גם דעת חכמים — לרבה. ואילו לרבי אלעזר סוברים חכמים שאינה מטמאה במשא. (שקץ תשקצנו — כשרץ).
 הרמב"ם פסק (אבות הטומאות ו, ה) שע"ז אינה מטמאה במשא.
 משמשי עבודה זרה אינם מטמאים במשא. (ואפילו לרבי עקיבא — לכך הוקשה לשרץ).
 בירושלמי ישנה דעה הסוברת שגם משמשים מטמאים במשא (ע' במאירי).
 זב ונדה מת ונבלה — מטמאים במשא.
 שרץ אינו מטמא במשא.

ג. כל דבר המטמא במשא, מטמא את האדם המסיטו, שהמסיט דינו כנושא. [ודוקא אדם המסיט/הנושא טמא, אבל כלי הנושא — טהור, אלא אם הוא ראוי למשכב ומושב, שאז הוא נעשה 'אב הטומאה' מתורת טומאת מדרס].
 טמא שהסיט את הטהור, [ואף בטומאת עבודה זרה אתה מוצא — כגון ע"ז בכף מאזנים ודבר אחר בכף השניה, וכרעה ע"ז]; בזב ונדה — טמא. (וכל הנגע בכל אשר יהיה — הזב — עליו יטמא עד הערב. נדה לג.). בעבודה זרה — לרבה אליבא דרבי עקיבא, טמא. לחכמים, וכן לרבי אלעזר אליבא דרבי עקיבא, טהור.
 בשאר כל הטומאות, אפילו מת ונבלה שמטמאים במשא — טהור.

ד. כל דבר המטמא כשהוא מסיט אחרים — מטמא באבן מסמא. וכל שאינו מטמא בהיסט — אינו מטמא ב'אבן מסמא'. (כל אשר יהיה תחתיו).

א. אבן מסמא — לרש"י: אבן ששמוה על גבי יתדות, וכלים מונחים תחתיה — הכלים נטמאים כאשר הזב יושב על האבן, ואעפ"י שלא הכבירו על הכלים. (המאירי פרש בכוננת רש"י שהכלים נוגעים באבן, אלא שאין האבן מכבידה עליהם, בגלל שהיא נתמכת ביתדות).
 רבנו תם: אבן גדולה שהזב יושב עליה ואין כובדו ניכר בכלים שמתחת, וכן להפך — הזב נותן ידו או רגלו תחת האבן, והכלים נתונים עליה. בשני האופנים מטמא הזב את הכלים, מטעם משכב ומושב או מטעם היסט.

ב. אבן מסמא — יש אומרים שאינה מטמאה אלא כאשר הטומאה כנגד הכלים. (אליהו רבה ספ"ד דובים). אך מדברי הר"ש (זבים ה,ג) מבואר שמטמא אף זה שלא כנגד זה (ע' חזו"א זבים ד,ג).
ג. הרמב"ן צדד שאין טומאת משכב ומושב בעבודה זרה, שלא כנדה. אך אפשר שלרבה לפי רבי עקיבא, משכב ומושב של ע"ז טמא, כנדה וזב. כן נסתפק בחדושי הנצי"ב. ואולם יש אומרים שעבודה זרה לאו בת משכב ומושב היא, שאין מדרס אלא בבעלי חיים (הרי"ד; הריטב"א; 'חדושי הר"ן').
עבודה זרה אינה מטמאת אדם לטמא בגדים, אף לפי רבי עקיבא (כן צדד הנצי"ב עפ"י התוספתא זבין ה, ע"ש).

ה. לחכמים, וכן לרבי עקיבא לשיטת רבי אלעזר — עבודה זרה אינה מטמאה לאברים (כנדה). אבל לרבי עקיבא לשיטת רבה — נסתפק רב חמא בר גוריא בדבר. ללשון אחת בגמרא, כאשר יכול הדיוט להחזירה — רואים כאילו היא מחוברת, וטמאה. ולא נסתפק אלא כשאין הדיוט יכול להחזירה. וללשון אחרת — להפך, הספק אמור רק כשהדיוט יכול להחזירה, אבל אינו יכול — ודאי אינה לאברים, כאילו היא נשברה. ועלה הספק ב'תיקו'.

א. מדובר בעבודה זרה מורכבת מחוליות ונתפרקה, אבל אם נשברה — לדעת הכל אינה מטמאה. תוס'. ואם נתפרקה לחוליות קטנות — כתבו התוס' שלדברי הכל אם אין הדיוט יכול להחזירה טהורה, ואם יכול — מחלוקת רב ושמואל (בע"ז כט:), וכאן מדובר בחוליות גדולות. והרמב"ן כתב פירוש אחד (בשם התוס'), שנכרי פרקה, והספק הוא האם ביטלה, אבל נשתברה מאליה ויכול להחזירה — ודאי אסורה. ועוד פרש שהספק הוא בנשתברה מאליה, שמא לענין טומאה הקלו, כיון שהיא מדרבנן, ואעפ"י ששבריה אסורים, אינה מטמאת. וכן פרשו הריטב"א והרי"ד.

ב. להלכה, פסקו הרמב"ם (אבות הטומאה ו,ג ד) ורבנו חננאל שע"ז אינה מטמאה לאברים, ואעפ"י שההדיוט יכול להחזירה.

טומאת זב ונדה — אינה באברים, (שאם נותק מהם אבר, אינו טמא משום טומאת זב ונדה. רש"י). מת נבלה ושרץ — מטמאים לאברים.

הרמב"ם (משכב ומושב ח,ד) פרש 'לאברים' — שאם הכניסו זב ונדה את ידם לאויר כלי חרס — לא נטמא הכלי. [יש מי שכתב שהוא הדין לכל הטומאות שבאדם החי, אינו מטמא לאברים. ע' זכר יצחק נא,ה. אך ע' בחדושי הגר"ח הל' משכב ומושב ח,ד]. והראב"ד השיגו, ופירש הוא שאבר אינו עושה משכב ומושב, אלא רק אם נסמך הזב בכל גופו. ונראה שהדין שכתב רש"י, שאבר שנתלש טהור מטומאת נדה וזב, מוסכם גם על דעת הרמב"ם (מנחת חינוך קעה,י).

ו. עבודה זרה פחותה מכזית (אפילו היא שלמה. רש"י ותוס'), אין בה טומאה כל עיקר. (וישלך את עפרה על קבר בני העם — מה מת בכזית אף ע"ז בכזית).

א. משמע שגם טומאת עצמן אין בפחות מכזית, ולא רק שאין מטמאים אחרים, אעפ"י שבשאר טומאות פחות מכשיעור טמא אלא שאינה מטמא (חזו"א פרה יד,טו).
ב. גם אם קיבץ כמה ע"ז שכל אחת פחותה מכזית וביחד הן כזית — נראה שאין בהן טומאה (עפ"י בכור שור).

שרץ — שיעורו כעדשה (כברייתו), [אבר שלם מטמא במשהו. ע' מעילה טז]; הנבלה והמת — בכזית. [אבר שלם — במשהו. נזיר נ. מעילה טז].

ז. טומאת אהל אינה אלא במת בלבד.

ולרבי יהודה בן בתירא (ע"ז לב) אף תקרובת עבודה זרה מטמא באהל (שהוקשה למת).
טומאה זו מן התורה (תוס' חולין יג; ריטב"א ע"ז לב). וכתבו שגם לחכמים יש טומאה מדרבנן.
והר"ש כתב שלריב"ב מטמאה תקרובת באוהל מדרבנן, ומבואר שלחכמים טהור.
הריטב"א פסק כריב"ב, ואולם הרמב"ם פסק כחכמים.

דף פג

ק"ג. א. האם נכרים מטמאים בזיבה; האם יש טומאה לנכרים?

ב. האם יש שיעור לגודל עבודה-זרה לענין איסורה בהנאה?

ג. האם ספינה מקבלת טומאה אם לאו?

א. אין הנכרים מטמאים בזיבה. (דבר אל בני ישראל...). וכן בשאר טומאות, אבל גזרו עליהם להיות כזבים לכל דבריהם, (לענין משא והיסט וכו').

ב. עבודה זרה, אין שיעור לאיסורה. (וישימו להם בעל ברית לאלהים — זה זבוב בעל עקרונן. מלמד שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו ומניחה בתוך כיסו...).

ג. ספינה אינה מקבלת טומאה. (דרך אניה בלב ים. חנניה אומר [וכן היא דעת רבי יוסי או חכמים בתוספתא.

פד. כרב פפא או כרב זביד): נלמדה משק, שאין מקבל טומאה אלא המיטלטל מלא וריקן).

ספינה של חרס — לתנא קמא, טהורה, ולחנניה טמאה, (שהרי טומאת כלי חרס לא הוקשה לשק). וכן ספינת הירדן, שהיא קטנה וטוענים אותה ביבשה, לתנא קמא טהורה ולחנניה טמאה, שהרי מטלטלת היא מלא וריקן, ואפילו אינה מיטלטלת אלא על ידי שוורים — טמאה (הגם שהיא באה במידה. תוס').

דף פד

ק"ד. מה דין הכלים דלהלן לענין טומאת מדרס ולשאר טומאות?

א. עגלה.

ב. תיבה.

ג. כלי חרס. (פכין גדולים או קטנים; פתוחים או מוקפים צמיד פתיל).

ד. מפין.

א. שלש עגלות הן:

עשויה כקתדרא (— צרה ומוקפת משלשה צדדים, והיא מיוחדת לשיבה) — טמאה בתורת 'מדרס', (והוא הדין לשאר טומאות).

עשויה כמטה (= ארוכה, ומיועדת בעיקרה להניח בה סחורות) — טמאה טמא מת (וכן שאר טומאות) אבל לא משום מדרס. (ואעפ"י שפעמים שוכבים בה. ריטב"א).